

worden. Daarnaast zijn er allerlei menselijke invloeden in het spel: "de huidige veelsoortigheid is voor een aanzienlijk deel een gevolg van kleine en grote, positieve en negatieve menselijke ingrepen; storingsin feite";

- de floristische en vegetatiekundige waarde van de plantengroei van Terschelling is in de loop van de tijd toegenomen. Dit blijkt echter een relatieve zaak te zijn: soorten

zijn in de rest van Nederland vaak sterk achteruitgegaan; - als belangrijkste invloeden noemt Visser: grondwaterstandsverlaging (door een complex van factoren), successie, kustafslag, aanplant van dennenbossen, veranderingen in het agrarisch gebruik). Van elke verandering wordt aangegeven voor welke soorten en vegetaties deze van invloed waren.

Over het algemeen is het oor-

deel van Visser over deze veranderingen niet positief: "Storing is te vergelijken met eutrofiëring. Eutrofiëring leidt ook in eerste instantie tot uitbreiding van het aantal soorten; in feite is het vaak een regressieve successie. Uiteindelijk kan die 'successie' leiden tot nivellering en natuurlijke wanorde."

Op dit moment is de flora van Terschelling echter "nog steeds een floristische schatkamer".

Wadden-Duinen-Delta

door ALBERT SALMAN

De enorme biologische waarden van het gehele Nederlandse kustgebied gaan nog steeds voortdurend achteruit door ingrepen van allerlei aard. Tot deze konklusie kwam de heer P. Nijhoff, directeur van de Stichting Natuur en Milieu, aan het slot van het symposium Wadden-Duinen-Delta op 17 oktober in Utrecht. In de serie lezingen, die de gehele dag duurde, kwamen vele aspecten van de door Nijhoff signaleerde achteruitgang aan de orde. Van het kustgebied als geheel, maar vooral ook van de verschillende deelgebieden.

De samenhang tussen die deelgebieden werd sterk benadrukt in de inleidende lezing van dr. W. Wolff (Rijksinstituut voor Natuurbeheer). Hij stelde zelfs dat alle Nederlandse kustvormen variaties zijn op één zelfde basispatroon: een schoorwal met op enige afstand daarachter hoge pleistocene gronden. Dit gaat op voor alle kusttypen, nl. voor de gesloten kust, voor de waddenkust en voor de kust met estuaria (bijv. Dollart, Zeeuwse wateren). Niettemin zorgen de grote verschillen tussen die kustvormtypen voor een enorme variatie in levensgemeenschappen. Deze biologische rijkdommen zijn zo groot, dat de Nederlandse duinen en estuaria in Europa zeer hoog genoteerd staan; voor ons waddegebied geldt dit zelfs op wereldschaal, aldus Wolff.

In de overige lezingen werd nader ingegaan op de ondiepe kustwateren, op kustlandschap en plantengroei, de vogels langs de kust, de gevolgen van de Delta werken, van de waterwinning in de duinen, van de recreatie en van de verontreiniging van ons kustwater.

duinen

Wat de duinen betreft gaf prof. V. Westhoff (K.U. Nijmegen) een beschrijving van landschap en plantengroei in al zijn facetten, alsook van ontstaan en menselijk ingrijpen in de loop der eeuwen. Cees Swennen (NIOZ*) wees o.m. op het bestaan van twee verschillende vogeltrekroutes vlak langs de kust, één over de duinen en één over zee. Voor de eerste is instandhouding van een aaneengesloten, rustige duinstrook dus van groot belang.

waterwinning

Dr. H.A. Udo de Haes (Centrum voor Milieukunde R.U. Leiden) besprak de gevolgen van de waterwinning voor de duinen. Behalve op de planologische en milieuhygiënische bescherming, die de waterwinning in het verleden geboden heeft, wees hij vooral op de enorme schade. Grondwaterwinning heeft in vrijwel alle duingebieden tot verdroging geleid van de opwellende heekjes aan de binnenduinstrand en van de duinmoerassen. Zeer karakteristieke plantesoorten en vegeta-

Op 17 oktober werd in de Jaarbeurs in Utrecht een symposium gehouden met als thema "Wadden-Duinen-Delta. De verantwoordelijkheid van wetenschap en beleid voor ons kustgebied". Georganiseerd door de Biologische Raad van de Koninklijke Academie van Wetenschappen, de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en het Ministerie van C.R.M. Al eerder was door C.R.M. een speciale afficheserie voor het onderwijs over dit onderwerp uitgebracht, waaraan ook de Stichting Duinbehoud heeft meegewerkt.

Door het late verschijnen van het vorige nummer van DUIN konden wij het symposium helaas niet aankondigen. Wel wordt het symposium hier in het kort besproken. Rest ons nog op te merken dat het volgend jaar een Pudoc-uitgave over dit onderwerp zal uitkomen, waarin alle lezingen zullen worden opgenomen.

Red.

ties zijn hierdoor verdwenen en ook broed- en trekvogels werden ernstig gedupeerd.

Infiltratie van rivierwater, aldus Udo de Haes, heeft de waterstand weer omhooggebracht zonder daarmee het oorspronkelijke natuurlijke milieu te herstellen. Met name de nieuwere infiltratiewerken betekenen een sterke aantasting van het landschap door hun omvangrijke vergravingen en hun rechte, diepe bekkens. Voor flora en vegetatie is de infiltratie duidelijk negatief, voor de vogelstand blijkt de infiltratie, zeker in

* Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, gevestigd op Texel

zijn recente vorm, maar nauwelijks een verrijking te betekenen. Vergelijking met natuurlijk vochtige duingebieden brengt de armoede van de nieuwe infiltratievelden aan het licht.

Om de hierdoor ontstane problemen op te lossen wees Udo de Haes ten slotte op de mogelijkheden van diepte-infiltratie, op de voordelen van een zuiniger gebruik van water en op het mogelijke gebruik van het IJsselmeer en een spaarbekken in Zuidelijk Flevoland voor de drinkwatervoorziening. Hierdoor zouden de duinen aanzienlijk ontlast kunnen worden.

rekreatie

Een andere bron van grote zorg voor het natuurbehoud in de duinen werd besproken door mevr. drs. B. van Leeuwen (Natuurmonumenten). Zij besprak de ontwikkeling van vele rekreatievormen en de gevolgen daarvan, zij het soms wat weinig konkreet. Grote nadruk legde zij op het ontstaan van verstuivingen, maar in hoeverre deze strijdig zijn met de natuurlijke dynamiek in de duinen, kwam helaas niet helemaal uit de verf. Wat de toekomst betreft pleitte ze voor het zoeken naar een evenwicht tussen rekreatie en natuurbehoud. Hierdoor zouden met name die rekreatievormen uit de duinen geweerd moeten worden die niet aan de 'beleving' van het duingebied zelf gebonden zijn.

stellingen

Door de sprekers waren een achttal stellingen opgesteld, die aan het slot van het symposium bij akklamatie door de zaal (ca. 1500 mensen) werden aangenomen. Enkele van deze stellingen, die inmiddels ter kennis gebracht zijn aan de Tweede Kamer, luiden als volgt:

(6) Bij het beheer van het duingebied dient gewaakt te worden tegen verstarring van de dynamiek, die de duinen gemaakt heeft tot wat ze nu zijn.

De schadelijke invloeden op het oecosysteem door openluchtrekreatie en luchtverontreiniging (o.a. SO₂: zwaveldioxide, AS) dienen te worden aangepakt door maatregelen op het gebied van de ruimtelijke ordening resp. milieuhygiëne en energievoorziening.

(7) Oppervlakte-infiltratie van rivierwater in de duinen ten be-

hoeve van de drinkwatervoorziening is schadelijk voor de oorspronkelijke levensgemeenschappen. Deze infiltraties dienen te worden beëindigd en vervangen

door alternatieven, zoals diepte-infiltratie van voorgezuiverd rivierwater en gebruik van het IJsselmeer voor de drinkwatervoorziening. ■

UIT DE STICHTING

AS

BESTUURSMUTATIE

M.i.v. 3 december jl. heeft mevr. drs. E.H. Rookhuizen zich teruggetrokken uit het bestuur van de Stichting Duinbehoud.

Het bestuur is thans als volgt samengesteld:
dr. H.A. Udo de Haes, vzr.
ir. W.T. de Groot, vice-vzr.
A.H.P.M. Salman, sekretaris
drs. J. van Tol, penningmeester
drs. H.W.J. van Dijk, lid d.b.
ir. C.A. Drijver, lid d.b.
prof. dr. P. Sevenster
drs. G.J. de Bruijn
C.T.M. Vertegaal
M.J.P.M. Janssen
ir. T.W.M. Bakker

COMITÉ RIJN-APPÈL

Het bestuur van de Stichting Duinbehoud heeft besloten om zitting te gaan nemen in het Co-

mité Rijnappèl. Dit Comité, dat in het verleden o.m. de bekende Rijn-fietstocht heeft georganiseerd, gaat het komend jaar nieuwe acties voeren voor een schone Rijn. Andere in het Comité deelnemende organisaties zijn o.a. Natuur en Milieu, Aktie Strohalm, Wereld Natuur Fonds, Waddenvereniging, IJsselmeervereniging, Milieudefensie en (uiteeraard) Stichting Reinwater.

GEZOCHT:

GOEDE KRANTELEZERS

Teveel gebeurtenissen in de duinen gaan nog steeds helemaal aan ons voorbij. Vooral aanvragen en ter visie-leggingen van ontgrondingen, bouw- en aanlegvergunningen verschijnen soms maar in een paar regionale

TE BESTELLEN PUBLICATIES

Sinds enige tijd hebben wij een speciale donateurskorting op onze uitgaven. Deze gereduceerde prijs, die geldt voor donateurs van f 15,- en meer, wordt vermeld achter de normale prijs. In beide gevallen is de prijs inclusief verzending.

INVLOED WATERWINNING OP NATUURLIJK DUINMILIEU

Overdruk van een artikel uit het blad Natuur en milieu (78/1), zonder de foto's. Door H.W.J. van Dijk, G. van Ommering, J. Runhaar, A.H.P.M. Salman en C.T.M. Vertegaal.
f 2,- (1,30) op giro 3505200 t.n.v. Werkgroep Waterwinning, Leiden.

INTEGRATIE VAN NATUURBEHOUD EN DUINWATERWINNING

Verslag van de studiedag 13 dec. 1975 te Leiden. Met bijdragen van prof. dr. P. Sevenster, ir. C. de Jong, ir. J. van Buuren, dr. ir. G. Lettinga en ir. R. Klomp.
f 4,- (3,-) op giro 3505200 t.n.v. Werkgroep Waterwinning, Leiden.

AANVULLENDE INFORMATIE EN KOMMENTAAR OP HET LESBOEKJE 'SPAAR DUIN EN WATER, VOOR NU EN LATER'

Samenstelling: F. van der Sluis en A.H. Salman, 1980
f 2,- (1,30) op giro 3505200 t.n.v. Werkgroep Waterwinning, Leiden

FIETSEN IN DE DUINEN

Diskussie over verbetering van fietsmogelijkheden in en rond de duinen tussen Den Haag en IJmuiden, tegen de achtergrond van het natuurbehoud.

Samenstelling: A.B. Roeloffzen en R.A.M. Stevers, 1980.
f 6,- (5,-) op giro 3505200 t.n.v. Stichting Duinbehoud, Leiden.